

Рецензия

от **проф. Красимир Драганов Тасков**

Композитор и пианист, ръководител катедра “Композиция” при ТКДФ –
НМА “П.Владигеров”- София

във връзка с присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на
Денислав ХРИСТОВ Томов

редовен докторант в катедра Композиция - ТКДФ

при Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“

на тема “Българската композиторска школа в НМА „Проф. Панчо Владигеров” – педагогика и творчество”.

Денислав Томов завършва специалността „Композиция“ през 2005 г в Теоретико-композиторски и диригентски факултет на Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров”, София в класа на проф. Красимир Тасков. Автор на симфонични, вокални (солови и хорови) творби, камерно-инструментални произведения за различни състави, клавирни и сценични творби.

През 2004 г. е сред номинираните композитори за финалния кръг на конкурса за ново българско симфонично произведение „7/8” с „Концерт за ударни инструменти и симфоничен оркестър” (дипломна работа по специалност „Композиция“ в НМА), изпълнен двукратно от Пловдивска филхармония – в Пловдив и зала „България” – София.

От 2006 г. като редовен член на СБК участва в ежегодните издания на „Нова българска музика”.

Негови творби са изпълнявани от *Пловдивска, Плевенска и Русенска филхармонии, Академичен симфоничен оркестър към НМА „Проф. Панчо Владигеров”, Национален филхармоничен хор „Светослав Обретенов”, Симфоничния оркестър на Българското национално радио, Камерен ансамбъл „Софийски солисти, Камерен оркестър „Орфей“, Софийски градски духов оркестър, струнен квартет „Хорс“, струнен квартет „Арс музика“* и изявени изпълнители; **диригентите** Деян Павлов, Жан Ив Годен, Иван Стоянов, Йордан Дафов, Пламен Джуров, Райчо Христов, Славил Димитров и изявени **инструменталисти и певци**, като: *Галина Апостолова, Мила Павлова, Новислав Михайлов и други.*

Реализирал е студийни и концертни записи за Българското национално радио и Българската национална телевизия.

През 2003 и 2004 г. е отличен, съответно, с втора и първа награда на Академичен конкурс по композиция в НМА. През 2005 г. получава втора награда на Международния конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и земята“ и втора награда на Конкурс за симфонично произведение, организиран от Австрийското посолство в Република България по случай 100-годишнината на Елиас Канети.

През 2013 г. получава трета награда на конкурс за написване на произведение за Софийски духов оркестър, а през 2016 г. специалната награда на 8-мия международен конкурс „София“ на КА „Софийски солисти“ за „Елегия за тромпет и струнен оркестър“.

От 2015 г. е редовен докторант към катедра „Композиция“ на Теоретико-композиторския и диригентски факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“. През февруари 2018 г. представя на вътрешна защита дисертационния си труд на тема „Българската композиторска школа в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – педагогика и творчество“.

Значимостта на темата на дисертационният труд *“Българската композиторска школа в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – педагогика и творчество*” очевидно е активизирала потенциалните възможности на Денислав Томов, тъй като през периода на тригодишната му интензивна проучвателна дейност той събира, обработва, коментира и анализира с вещина и професионално вникване през призмата на своята творческа и теоретично обоснована ясна композиторска мисъл трудно достъпен или липсващ твърде обемен информационен архивен масив.

Благодарение на това систематично и задълбочено проучвателно дело, ние разполагаме с особено ценен труд, в който исторически е проследен разволя на дейността на катедра Композиция, от създаването ѝ до 80-те години на 20 в., като основно звено в НМА.

Намирам, че избора на темата се оказва не само съществен и неразработван досега, но актуален и полезен, нов поглед към изворите на професионалното творческо обучение у нас, с преосмисляне на ценностите, формиращи творческо израстване на преподавателите и студентите по Композиция в НМА, в търсене и намиране на нови

хоризонти българска културна идентичност в съзвучие със съвременните тенденции и постижения в композиционните практики.

Интерес представляват и представените от докторанта „портрети” на композиторите, водили специалността „Композиция” в НМА, чрез анкетите с живи свидетели - видни съвременни композитори: академик Васил Казанджиев, проф.д.и. Пенчо Стоянов, проф.д.и. Димитър Христов и други, обучавали се при първомайсторите на композиторската ни школа – професорите Панчо Владигеров, Веселин Стоянов, Марин Големинов, Парашкев Хаджиев, като те дават ценна информация за академичната атмосфера тогава.

Намирам тези интервюта, включени удачно на различни участъци от дисертацията за полезни и задълбочени, които осветяват в пълнота творческата атмосфера, свързана с характера на обучението по Композиция в години на тяхното следване в Музикалната академия, коментарите, относно различията и сходствата в методиките на преподаване на всеки от преподавателите, изграждане на трайни умения и сръчности, формиране на високи професионални критерии у младите тогава композитори.

Считам, че такъв подход в дисертационния труд е, както определящ насоката в разработване на материала, така и в подробната детайлизация на множеството факти и документи, в личните коментари, анализи и оценки на Денислав Томов, съдържащи се в отделните глави –отразени систематично в историческите етапи на развитие на катедра Композиция в ДМА, в синтезираното обобщаващо Заключение.

Прецизният и точно формулиран текст , с който Денислав Томов насочва вниманието още в Увода , както и цялостното текстово съдържание на дисертацията му са важен отличителен белег на културата му в езиково и стилистично отношение, създават усещане за пълнота на преживяна и осмислена в дълбочина проблематика, близка до неговата композиторска природа.

Ще цитирам някои негови постановки, заложили още в Увода –
Целите и задачите на работата са да се покажат зараждането и развитието на българската композиторска школа, като част от европейската музика.

Главен акцент представлява обучението на следващите поколения български композитори – основаването и разгръщането на дейността в класа по Композиция /специалност „Композиция“/ в НМА, като композиторска школа претърпява оригинален развой под формата на първоначалното индивидуално обучение и кръжочна практика., а в последствие след 1951 г. като обособено самостоятелно звено в НМА.

Предмет на разглеждане представляват също критериите и програмите за прием в специалността, както и учебните планове и програмите на обучение, които с времето претърпяват известни промени до момента, в който се утвърждават действащите в наши дни норми, в съответствие със стремежите за придобиване на конструктивни, професионални и ефективни знания и умения за всякакъв вид творческа дейност.

Ще добавя също -Основен акцент и Целта на петгодишното обучение по композиция е да развие систематично и в пълнота освен умения и сръчности от занаята, да изгради творческата индивидуалност у всеки студент, спрямо личностната му нагласа и музикантски възможности , както и потребност за индивидуален почерк, постигането на приемственост и последователност , водещи в цялостното прогресиране на българското музикално творчество.

В първите *три* глави от дисертационният труд на Денислав Томов се проследява систематично хронологията от зараждането и развитие на българската композиторска школа , с идеята за необходимост от въвеждане в обучението в ДМА на специалността -Композиция.

Първоначално съществуваща , като кръжочна форма, тази нова специалност тогава, впоследствие е организирана в индивидуална подготовка, по учебни програми, сходни първоначално с тези на европейски школи.

През този период в класа ,основно на П.Владигеров, са обучавани редица видни впоследствие композитори, като П.Хаджиев, Дим.Сагаев , Ал.Райчев, К.Илиев, Л.Николов, някои от които поемат ролята и на преподаватели по композиция и теоретични дисциплини в Теоретичния отдел на ДМА.

Разбира се времето и пътя на това формиране претърпява сложно развитие, белязано от разнообразни метаморфози, докато се достигне до „конституиране“ на специалността през 1951 г.

През този “учредителен” период, като самостоятелно звено, Катедрата започва да функционира, съгласувайки дейността си с учебни програми на съветски музикални консерватории, като тогава се обособяват класове на някои от видните композитори-професорите П.Владигеров, В.Стоянов, М.Големинов, П.Хаджиев.

Основна цел, освен професионалното израстване на студентите е да формира национална композиторска школа със „собствен облик“, с перспективна насоченост за водещи в музикалната ни култура изградени ярки личности на всякакви нива.

Интерес представляват следващите *четвърта, пета, шеста и седма* глави от научния труд, в които се разглеждат обстойно съпоставки между програмите и периодите на обучение по Композиция в годините от 1951 до средата на 80-те години в ДМА/БДК, в динамично търсене на оптимални решения за пълноценно обучение на студентите, в промени, засягащи учебни планове и съдържание.

Развоят на композиторското обучение е особено показателен през този период от 30 години с разширяване възможностите за включване в концертни изпълнения на творби от студенти в Академията - с Щатния оркестър или хор, обособяване на Кабинет на младия композитор към СБК, работа с ученици от СМУ, пътувания и контакти в чужбина на фестивали в Полша, Русия, Чехословакия и др.

Досегът с различни европейски култури през този период поражда предпоставки за разширяване и нови хоризонти в естетическо и технологично преосмисляне ролята на композитора, като творец от съвременен тип, което оформя облика на нова генерация творци с помодерна насоченост, с успешни конкурсни и концертни изяви в международен план на мнозина от обучавалите се в НМА, а в следствие и в други европейски висши учебни заведения, съизмерими като постижения с тези на техни колеги по света.

Глава *Осма* е посветена на дисциплината Композиция, като процес на изучаването на *облигатна композиция* от студенти с други

специалности и е дълговременна традиция в НМА, паралелно съществуваща с тази на обучението по специалността.

Безспорна се явява необходимостта от съществуване в учебните програми на този предмет в обогатяване на професионалното развитие на диригенти и музиковеда, обучение , чрез което те биха могли да вникнат практически в сложния творчески процес на създаване на музикалната творба, не само като абстрактна представа , а и в насочване в дълбочинната и съдържателна проблематика на композиране, в разбиране ролята в целесъобразно използване на изразните средства и други различни компоненти на композиционния строеж.

По такъв начин,наред с познанията на завършващия етап от обучението на студентите се насочва вниманието по посока на осъзнаването на действителната същност на *творческа свобода,на изява на свободната воля, изграждаща* безусловна индивидуалност, способна за проява на инициативност и вземане на смели, понякога „новаторски“ решения , в съчетание с ерудицията.

Квинтесенция, акцент и най-важна по същество на научния труд на докторанта Денислав Томов се явява , според мен Девета глава, в която се представят хронологически методите на обучение на *осем* от преподавалите до началото на 80-години на 20 в. професори по композиция- композитори от две поколения, които са възпитали следващи поколения творци, чиито творби днес звучат с успех , както у нас , така и в чужбина , с множество награди и създаване на нова звукова среда , съзвучна с актуалните световните тенденции.

Авторът проследява подробно характерните особености на преподаване на всеки от разглежданите професори в катедрата, констатирайки обективно различията и ефективния им характер в подходите на всеки един от тях спрямо студентите. Той описва различните *системите на преподаване* на педагозите по *специалността* след официалното ѝ основаване и прави опит да систематизира *методическите способности*, с които те си служат, обобщавайки подходите в преподавателската им дейност.

В основата на обучението у всеки от преподавалите в този период професори в Катедрата е изграждане на самостоятелно мислещи личности-професионалисти, с оформен оригинален почерк и индивидуален музикален език.

В обучителния курс се работи и върху развитието на въображението на студента, способността да се изгражда ясна музикална мисъл, формулирана по възможно най-добрия начин, като се обясняват и разкриват механизмите за най-доброто ѝ разгръщане. Изучаването на Композиция в НМА винаги се е опирало на историческия опит, като се цели развитието на синтетична, обобщаваща мисловност.

Не мога да не отбележа обективно и симптоматичния факт, макар и косвено, въздействието на такива композитори, които не са преподавали композиция в ДМА, като Л. Пипков, К. Илиев, Л. Николов, В. Казанджиев, И. Спасов и Г. Минчев имат определено влияние върху техни по-млади колеги от следващата генерация български композитори. Те дават тласък в посока на нова естетическа линия и желание за разкрепостяване на музикалния език и средства. И това се усеща у мнозина съвременни автори след академичното им обучение в ДМА.

Считам, че приложените към основния дисертационен текст *Девет Приложения* също притежават съществена документална функция, свързани с материали и учебни планове, касаещи в определена историчност етапи развоя, промените, търсенията на оптимални решения в обучението по специалността Композиция. Те засягат широк времеви диапазон и осветяват конкретно необходимостта от пълноценното прилагане на целия богат опит на преподавателите в катедрата от годините на оформянето ѝ до 80-те години. За това и предствляват ценна показателна информация, база за сравнение с актуални учебни програми, повод за преодмисляне ролята и значението, която са имали в миналото и потенциалните възможности за съвременно адаптиране.

Представените от докторанта Денислав Томов в заключението на научното му изследване *четири* приносни моменти, всеки от които със собствена значимост и проблематика, представят един значим по своята същност и обем научен труд. Те аргументирано и категорично заявяват позицията на автора, въз основа на изложените данни се извежда **заклучение**, затова *какъв режим на обучението би бил най-ползотворен за бъдещите учащи и се предлага концепция за прием в специалността и последващ развой*. Приносите съдържат необходима полезност и методологична стойност в областта на преподаване на композиция, както за настоящи и бъдещи преподаватели, така и за студентите от ТКДФ.

Докторантът Денислав Томов има необходими три публикации- *Две* - "НАЧАЛЕН ПЕРИОД НА ОБУЧЕНИЕТО ПО КОМПОЗИЦИЯ В НМА /ДО НАЧАЛОТО НА 40-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ В./", представена на Докторантски четения 2016, НМА "Проф. Панчо Владигеров" и публикувана в сборник със същото заглавие, съставители: Илия Граматиков и Виктория Христова.

ОБУЧЕНИЕТО ПО КОМПОЗИЦИЯ /В БЪЛГАРИЯ/ ОТ НАЧАЛОТО НА 40-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК ДО СЪЗДАВАНЕТО НА КЛАСА ПО КОМПОЗИЦИЯ ПРЕЗ 1950 ГОДИНА -представена на Докторантски четения 2017, НМА "Проф. Панчо Владигеров" и

публикуваната в сборник със същото заглавие и "ПРЕПОДАВАТЕЛСКАТА МЕТОДИКА ПО КОМПОЗИЦИЯ НА ПРОФ. Д. ИЗК. ПЕНЧО СТОЯНОВ", публикувана в уебсайта "Галерия на думите" на 20.02.2018 г.

Представеният дисертационен труд е в обем от 198 страници, а внушителната библиография към него е с близо 100 заглавия- използвани трудове и статии от различни авторитетни автори на няколко европейски езика, както и редица архивни единици документи, свързани с историографията на ДМА /БДК.

Поради спецификата и характера на настоящата научно- творческа докторантура, трябва да отбележа и високите художествено-творчески постижения на докторанта –композитора Д.Томов, редовен член на СБК. През този тригодишен период той композира няколко мащабни творби, като Симфония бреве записана от СО на БНР , изпълнените на концерти- Симфонични вариации от ОФД Русе и Струнен квартет –неколкократно, а „Елегия за тромпет и струнен оркестър” с награда на 8-мия международен конкурс “София” на КА „Софийски солисти”.

Денислав Томов успява интензивно и успешно да съчетае творческа , научна и педагогическа дейност, което е сигурен залог и гаранция за следващото стъпало в неговата творческа биография- приобщаването му , като определено перспективен бъдещ преподавател в звеното катедра Композиция при ТКДФ.

Научното изследване на докторанта Денислав Томов е безспорно едно от най-фундаменталните и обстойно представени във всякакви аспекти теоретични разработки по тази тема. Всъщност , до сега не е имало подобен род изследване за дейността на катедра Композиция в НМА.

Трудът на Денислав Томов респектира , освен с изключително богатия констативен , фактологически проучен и пространен предоставен материал, така и с неговата оценъчна и осъзната професионална позиция , като утвърден млад творец - коментиращ , анализиращ и обобщаващ поглед на всички явления , свързани с учебния процес в преподаването на специалността Композиция.

Впечатлен съм и удовлетворен от високата степен на научения потенциал на автора на труда, от всеобхватността и изчерпателността на разглежданата проблематика, от обема и съдържателната страна, от **ясната конструктивност и структуриран текст** , от способността за самостоятелност в разсъжденията и оценките по предмета на конкретно изследвания материал.

Смятам, че това е един напълно завършен и достоен труд, който заслужава пълна подкрепа, далеч надхвърлящ рамките и изискванията за докторанска дисертация .

Потвърждавам несъмнените научни качества на труда, значимостта на приносите на автора към българската музикознание и убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на **Денислав Христов Томов** образователната и научна степен "**доктор**".

София - 09.04.2018 г.

проф.Красимир Тасков